

מסורת הש"ס

המקבל שדה מחבירו

פרק תשיעי בבא מציעא

ק.

עין משפט
גזר מצוה

צד א מ"י פ"ב מה' א
 חסות ה"ג כג סמג
 ע"ש מה ט"ו ע"ה א"ר סי'
 פה ספ"ק ד':
 צה ב מ"י ס"ו מהלכות
 שפירות הלכה ו' סמג
 ע"ש פ"ט ט"ו ע"ה ח"מ
 ס"י ק"ג ספ"ק ו' ו"ה ע"ה
 ספ"ק ג':
 צו ג מ"י ע"ה סמג ע"ה
 ט"ו ע"ה ח"מ ס"י ק"ג
 צו ד ו"ה ע"ה ספ"ק ד':
 ספ"ק א':
 צה ה מ"י פ"ח מה' א
 שלחן ושמעון ה'ל
 ה סמג ע"ש ק"ג ט"ו ע"ה
 ח"מ ס"י ע"ה ספ"ק ה':

כשעוין קמח מלאכה דאי לאו הכי מה מכירה שייך בהם דמי יקנה וה"י מיירי דליכא צוים קמח פירי ולכך הוה קרנא אפילו לאזני ולפי שאין עוין אלא פירות מועטין ילקח ביהן קרקע ויאלל פירות וזהו טובא שניהם אבל בשמעתין דליכא פירי אז העלים מיקרו פירי לאזני וי"ל דמ"מ מוכח שפיר דקרנא הוה אפילו כשיש לגמרי ולהכי קאמר תנא קמח ילקח ביהן קרקע אפילו מעתה שעוין קמח פירות לטובתו של בעל ופליג ו"א רשב"ג דאמר לא תמכור משום שעה בית אביה ולא חיישין לטובת הבעל כל זמן שעוין קמח פירות עד שחייש לגמרי ואז ילקח ביהן קרקע אבל לאזני דאמר פירי הוה ושיש לגמרי נוטל בעל הבית הכל אם כן אין זה טובת הבעל מה שלקח ביהן קרקע ואוכל פירות משלו כי טוב לו וימר להמתין מעט עד שחייש לגמרי ויהא הכל שלו: א"ל רבינא דרב אשי משבנתא דסורא אם אמר לקוחה היא בידו ה"ג דנאמן בו, אלא ודאי לא מהימן הקשה רבנן רבי אלחנן דהא תנן (ב"ב דף כח.) חוקת הבתים כו' חוקת ג' שנים ואומר ר"י דהתם בטוען שמחוק בה בגזל הוה חוקה שהיה לו למחוק מן שלש שנים כי יודע בודאי כיון שחונק לה בגזל אם ישחק לו ג' שנים ולא ימחה שיטעון על ידי ג' שנים שהיה שלו ולכן היה לו למחוק שידוע לכל שחקנו חכמים למחוק מן שלש ואם לא מוחה הפסיד אבל כשמשכנתא בל ידו סוכר המקשה כי לא תקנו חכמים אין לחוש שאחר ג' יטעון הקרקע נאמן ואמר בגזל הוא בל מנו דאי בעי אמר במשכנתא היה אלך או לפירות הורדתי וי"ל דהוי מנו במקום עדים דלן סכדי אם היה בל בגזל לא היה שחוק אלא היה מוחה אי נמי אין זה מנו שאין טוען בלזון משכנתא היה או לפירות הורדתי לפי שסבור להוציא גס הפירות שכן אכל אי נמי חביב מנו להוציא כיון שאכלה שני חוקה וקשה דעמא דבשלש שנים הוה חוקה משום דעד שלש שנים מודהר איניש בשטריה טפי לא מודהר והשתא הלא ע"כ דרך לשמור לעולם כי שמה יטעון זה משכנתא הוה ע"כ נראה דלא בעי למימר שלא יהא נאמן [לומר] לקוחה היא בידי אלא שאל מה תקנה יעשה הממשקן שלא יוכל להחזיק ולטעון לקוחה היא בידי דמחאה נראה דלא מהניא אלא כשאומר פליגי אכיל ארעאי בגולנותא ומשי רב אשי

ימכרו וכו'. אלמא קרנא הוה דאי פירא הוה הא תקון רבנן פירות לבעל: וסוקינו. קפלה עליהן זקנה בלא זמנן: לאו מי אוקימנא. כחכונות בפרק האשה שנפלו לה נכסים (דף ע"ט:): כשדה אחרת. שלא היתה הקרקע אחרים דהא בלא קרנא ידדה לגמרי אזי אחרת (ו) לישקלינהו בעל לכוניה: הוה שטר. שטר משכנתא דסורא במשלה שנה אלון ולא פירש בו מנין השנים: הכי גרסינן וקדים מלוה ואכלינהו לפירי. דשנה שלישיה מקמי דתנבעיה לדינא: קרקע בחוקה בעליה עומדת. אש"ג דלא תבעיה עד לאחר אכילת פירות און בתר קרקע אליון וכי מספקא לן שנה זו של מי אוקי דרעא בחוקה מריה ושלא דנין אכלינהו לפירי: בחוקה אובליין עומדות. כיון דקדים ואכלינהו ואתא לאפקוי מיניה יתיי ראהי דלאו שלש הוה דבתר אכילת פירות אליון: והא ק"ל הלכתא כרב נחמן דבימי. ורב נחמן קרקע בחוקה בעליה עומדת קאמר גבי סוכר מרחק משנים עשר זאונים לשנה מדיריג ורב ארעא דהשאל (לפני דף קכ:) ואפילו בל בסוף המדש אמר כולו למשכיר כשנתעברה השנה: הני מילי מילתא דלא עבידה לאיגלווי. לומר בתר קרקע ודאי אית לן למחול ומיהו הני מילי בספק שאין עומד לעולם להתברר כי ההוא דמספקא לן בין אם תפסין מנין לראשון ואי תפסין לשון אחרון: אבל הנה מילתא עבידה לאיגלווי. בסוף שיבאו עדי שטר ויעידו: ואטרוויי כי דינא פרי וימני. שמה דנין עם המלוה ואם נולדו מדו עמדין אט לחזור ולגבותו מיד הלוה לאחר זמן: מלוה אומר חמש וכו'. מילתא אחריתי היא. מלוה ולוה שבאו לדין מלוה אומר חמש שנים מושכנת לי ואין השטר לפניו ולוה אומר לשלש וכבר אכלתה שלש: מנו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי. לעולם ואכלתי שני חוקה ואכד השטר ממני: לא סבירא לכו ה"א דאמר רב יהודה. ולא אמרינן מנו שהדברים מוכיחין שהוא רמאי שאמר אכד השטר והוא שטר לא דמי לשטר וצייני דאלו שטר וצייני לעדות שמכרה לו הוא בל וכי עד עולם תאמר לו להזהר בו אמור רבנן ביה עד תלת שנין מני לאיזהורי איניש בשטר טפי לא מחדה דקסבר לא יא עוד ערעור עליה אבל זה שהוא מודה ששטר משכנתא הוא לראית מנין שנים של אכילת פירות לגבינהו דאכילת פירות ממני השנים קאי ומודהר והיזר ביה

(ב) כפי' לא נבתי' לי' ותי' כפי' כ"י. (ג) נכסותיו יג. קדישין טו: (ד) ג' ליל קב: (ד) ואמר. רבי'ג. (ו) לפיל טו: (ז) לה: (ח) א. (ו) וי' חס: לפיל טו. ד"ה בעל חוב (תוס') מלכות וכו. ד"ה ולפת ועוד ט"ו נכוס: (י) ד"ה ודאי נכסי' וסופ' כסותיו נכ. ד"ה והאמר. (י) ג"ה א"ר.

הגהות הב"ח:
 (א) ג' ו' וקדים מלוה:
 (ב) ר"י ד"ה כשדה וכו' דלישקלינהו:

מוסף רש"י

האי משכנתא דסורא דכתבי הכי כו'. וכתבא דרבנן הוה חק משכנתא. משום דהמלוה למכור על שדה חסר לטוב הפירות משום רבית. אלא כשיש מותר. עתה משכנתא דסורא שמה עשר שנה חסר הקרקע לבעל חסות וממא קונה פירות של כל שנה כמנה ואין לן על רבית. ואש"ג שנין קרוב לשטר וקריב להשטר. שחקל פירות כל שנה כמנה ואפילו כמנה שנים שלש היו שנין פירות השנה דינן ושנים ביד הלוה.

ימכרו וכו'. אלמא קרנא הוה דאי פירא הוה הא תקון רבנן פירות לבעל: וסוקינו. קפלה עליהן זקנה בלא זמנן: לאו מי אוקימנא. כחכונות בפרק האשה שנפלו לה נכסים (דף ע"ט:): כשדה אחרת. שלא היתה הקרקע אחרים דהא בלא קרנא ידדה לגמרי אזי אחרת (ו) לישקלינהו בעל לכוניה: הוה שטר. שטר משכנתא דסורא במשלה שנה אלון ולא פירש בו מנין השנים: הכי גרסינן וקדים מלוה ואכלינהו לפירי. דשנה שלישיה מקמי דתנבעיה לדינא: קרקע בחוקה בעליה עומדת. אש"ג דלא תבעיה עד לאחר אכילת פירות און בתר קרקע אליון וכי מספקא לן שנה זו של מי אוקי דרעא בחוקה מריה ושלא דנין אכלינהו לפירי: בחוקה אובליין עומדות. כיון דקדים ואכלינהו ואתא לאפקוי מיניה יתיי ראהי דלאו שלש הוה דבתר אכילת פירות אליון: והא ק"ל הלכתא כרב נחמן דבימי. ורב נחמן קרקע בחוקה בעליה עומדת קאמר גבי סוכר מרחק משנים עשר זאונים לשנה מדיריג ורב ארעא דהשאל (לפני דף קכ:) ואפילו בל בסוף המדש אמר כולו למשכיר כשנתעברה השנה: הני מילי מילתא דלא עבידה לאיגלווי. לומר בתר קרקע ודאי אית לן למחול ומיהו הני מילי בספק שאין עומד לעולם להתברר כי ההוא דמספקא לן בין אם תפסין מנין לראשון ואי תפסין לשון אחרון: אבל הנה מילתא עבידה לאיגלווי. בסוף שיבאו עדי שטר ויעידו: ואטרוויי כי דינא פרי וימני. שמה דנין עם המלוה ואם נולדו מדו עמדין אט לחזור ולגבותו מיד הלוה לאחר זמן: מלוה אומר חמש וכו'. מילתא אחריתי היא. מלוה ולוה שבאו לדין מלוה אומר חמש שנים מושכנת לי ואין השטר לפניו ולוה אומר לשלש וכבר אכלתה שלש: מנו דאי בעי אמר לקוחה היא בידי. לעולם ואכלתי שני חוקה ואכד השטר ממני: לא סבירא לכו ה"א דאמר רב יהודה. ולא אמרינן מנו שהדברים מוכיחין שהוא רמאי שאמר אכד השטר והוא שטר לא דמי לשטר וצייני דאלו שטר וצייני לעדות שמכרה לו הוא בל וכי עד עולם תאמר לו להזהר בו אמור רבנן ביה עד תלת שנין מני לאיזהורי איניש בשטר טפי לא מחדה דקסבר לא יא עוד ערעור עליה אבל זה שהוא מודה ששטר משכנתא הוא לראית מנין שנים של אכילת פירות לגבינהו דאכילת פירות ממני השנים קאי ומודהר והיזר ביה

דלא לירכס ליה עד כלות השנים והאי דקאמר אירכס לא מהימן דמיכבש הוא דכבשיה וכו': אלא מעסה. אדרב יהודה קפריץ דאמר אי בעי אמר לקוחה היא בידי: הכי נמי דמהימן. וכי עביד רבנן מילתא דאחי בה ידי רמאות כי האי: תקון רבנן למרי ארעא דייב טסקא. למלכא: וכרי כריא. מתקן אחרין סביבות הגבולות: ואי ארעא קניא הוא. דלית ליה טסקא וכריא נמי לית ליה מאי ליעביד: למחוי. הוה יודעים שלא מכרמה לו אלא היא משכון בידי: הכי גרסינן הא כאסרא דשקיל אריסא פלגא הא כאסרא דשקיל אריסא סילתא. ולא גרסינן שאלא ככולי מילתא: שכירי. לימים או למדשים ושכנות ושכרתיו כמעות. וכל נאמן דקאמר בשטותה הוה: האו אנו השכחנו. ואין לבע"ח כמה שהשכחו ימומים כלום: ספק

כשעוין קמח מלאכה דאי לאו הכי מה מכירה שייך בהם דמי יקנה וה"י מיירי דליכא צוים קמח פירי ולכך הוה קרנא אפילו לאזני ולפי שאין עוין אלא פירות מועטין ילקח ביהן קרקע ויאלל פירות וזהו טובא שניהם אבל בשמעתין דליכא פירי אז העלים מיקרו פירי לאזני וי"ל דמ"מ מוכח שפיר דקרנא הוה אפילו כשיש לגמרי ולהכי קאמר תנא קמח ילקח ביהן קרקע אפילו מעתה שעוין קמח פירות לטובתו של בעל ופליג ו"א רשב"ג דאמר לא תמכור משום שעה בית אביה ולא חיישין לטובת הבעל כל זמן שעוין קמח פירות עד שחייש לגמרי ואז ילקח ביהן קרקע אבל לאזני דאמר פירי הוה ושיש לגמרי נוטל בעל הבית הכל אם כן אין זה טובת הבעל מה שלקח ביהן קרקע ואוכל פירות משלו כי טוב לו וימר להמתין מעט עד שחייש לגמרי ויהא הכל שלו: א"ל רבינא דרב אשי משבנתא דסורא אם אמר לקוחה היא בידו ה"ג דנאמן בו, אלא ודאי לא מהימן הקשה רבנן רבי אלחנן דהא תנן (ב"ב דף כח.) חוקת הבתים כו' חוקת ג' שנים ואומר ר"י דהתם בטוען שמחוק בה בגזל הוה חוקה שהיה לו למחוק מן שלש שנים כי יודע בודאי כיון שחונק לה בגזל אם ישחק לו ג' שנים ולא ימחה שיטעון על ידי ג' שנים שהיה שלו ולכן היה לו למחוק שידוע לכל שחקנו חכמים למחוק מן שלש ואם לא מוחה הפסיד אבל כשמשכנתא בל ידו סוכר המקשה כי לא תקנו חכמים אין לחוש שאחר ג' יטעון הקרקע נאמן ואמר בגזל הוא בל מנו דאי בעי אמר במשכנתא היה אלך או לפירות הורדתי וי"ל דהוי מנו במקום עדים דלן סכדי אם היה בל בגזל לא היה שחוק אלא היה מוחה אי נמי אין זה מנו שאין טוען בלזון משכנתא היה או לפירות הורדתי לפי שסבור להוציא גס הפירות שכן אכל אי נמי חביב מנו להוציא כיון שאכלה שני חוקה וקשה דעמא דבשלש שנים הוה חוקה משום דעד שלש שנים מודהר איניש בשטריה טפי לא מודהר והשתא הלא ע"כ דרך לשמור לעולם כי שמה יטעון זה משכנתא הוה ע"כ נראה דלא בעי למימר שלא יהא נאמן [לומר] לקוחה היא בידי אלא שאל מה תקנה יעשה הממשקן שלא יוכל להחזיק ולטעון לקוחה היא בידי דמחאה נראה דלא מהניא אלא כשאומר פליגי אכיל ארעאי בגולנותא ומשי רב אשי

דאיבעי ליה למחוי ולומר מן שלשה דעו כי משכנתא היא בידי דחשיבא שפיר מחאה כבי האי גוונא וכי האי גוונא יש לפרש כפי חוקת הבתים (שם דף לה: ושם) גבי ואי טעין ואמר לפירות הורדתי נאמן ואף על גב דהתם רב אשי פריך לרב כהנא ואי לפירות אחרים מאי הוה ליה למיעבד ורב כהנא משני דאיבעי ליה למחוי ומייתי ראייה ממשכנתא דסורא ונשמעתין רב אשי משני איבעי ליה למחוי וכן משני רב אשי התם כשהוה פירקא (דף לה.) גבי האי מאן דזינן דקלא לחכריה איכא למימר דרב אשי התם קיבל שיניא מרב כהנא והכי משני ליה איכו נמי הכי: ה"א משבנתא דסורא בו. אש"ג דהא גופא דהכא אפשר דמשכנתא דסורא הוה שייך שפיר לאקשויי בהאי לינגא לפי משכנתא דסורא הוה קים ליה שחקנו חכמים לעשות להכי קאמר אלא מעתה תקנת משכנתא דסורא וכו': סבר

סבר